

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNAVATSIALAR VAZIRLIGI

QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

«Transport vositalari muhandisligi» kafedrası

AVTOMOBILLAR TEXNIK EKSPLUATATSIYASI VA SERVISI
fanidan

laboratoriya ishlarini bajarish bo'yicha

USLUBIY KO'RSATMA

Qarsi-2023

“Avtomobillar texnik ekspluatatsiyasi va servisi” fanidan laboratoriya mashg'ulotlarini bajarish bo'yicha uslubiy ko'rsatma 5310600 - «Transport vositalari muhandisligi» (avtomobil transporti) talim yo'nalishining o'quv dasturi asosida ishlab chiqilgan.

Tuzuvchi: Katta o'qituvchi A.A.Raxmanov

Taqrizchilar:

T.Razzaqov - QarMII, «Qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalashtirish va servisi» kafedrasida dotsenti

SH.Azizov - QarMII, «Transportvositalari muhandisligi» kafedrasida dotsenti

Laboratoriya ishlarini bajarish bo'yicha uslubiy ko'rsatma «Transport vositalari muhandisligi» kafedrasida yig'ilishida (№ 10, 19.01.2023y.) Muhandislik texnikasi fakulteti Uslubiy Komissiyasida (№ 8, 25.03.2023y.) va institut Uslubiy Kengashida (№ 8, 25.03.2023y.) muhokama etilgan va o'quv jarayonida foydalanishga tavsiya qilingan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i:

A.R.Mallayev

Fakultet Uslubiy Komissiyasi raisi:

E.M.Murtazayev

Kafedra mudiri:

O'.N.Abduraxmanov

1 - laboratoriya ishi

AVTOMOBILLARGA SERVIS XIZMAT KO'RSATISHNI TASHKIL ETISH TEXNOLOGIYASI

1. Ishdan maqsad: Avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish korxonasi avtomobillarga xizmat ko'rsatishni tashkil etish texnologiyasi bilan tanishish, o'rganish va ularni nisbiy taqqoslash va tahlil qilish bo'yicha ko'nikma hosil qilish. Avtomobillarga servis xizmat ko'rsatish davrida bajariladigan ishlarining ketma ketligini o'rganish.

2. Nazariy malumotlar.

Texnik xizmat ishlari deyilganda avtomobil, uning agregatlari, detallari va qismlari texnik holatini sozlash, rostlash va ta'mirlash bilan bog'liq bo'lgan ishlar jamlanmasi ko'zda tutiladi.

Tijoriy va axborot(informatsion) xizmati ishlari esa avtomobillarni ehtiyot qismlar, avtoekspluatatsion materiallar va avtoanjomlar bilan taminlash, savdo va reklama qilish xamda bu sohani biznes sifatidagi faoliyati tushuniladi, aniqrog'i:

- avtomobillar, ehtiyot qismlar, avtomateriallar, avtoanjomlar bilan savdo qilish;
- avtomobillarni yonilg'i-moy materiallar bilan taminlash;
- ko'rsatiladigan xizmat turlarini reklama qilish, mijozlarni axborot bilan taminlash, sohadagi raqobatga moslashish, mijozlarning talablari, fikrlari va didlarini doimo o'rganib, ish faoliyatida hisobga olib borish va h.k.

Avtoservis xizmat turlariga shuningdek, aholi avtomobillarini komission usulda sotib berish, aholiga transport xizmat ko'rsatish va avtomobillarni ijaraga berish kabilar xam kiradi.

1-Rasm.Qarshi shahar Qashqadaryo avtoyo'l qurish-ta'mirlash unitar korxonasi

Avtoservisning iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati Vatanimiz avtomobil transporti va aholi avtomobillari uchun katta bo'lib uning xizmatidan yil davomida millionlarcha avtomobillar doimiy foydalanadilar. Respublikamiz avtoservisi o'ziga xos rivojlanish

tarixi va yo'liga ega. Malumki, jahon avtoservisi avtomobil sanoati va transportiga tengdosh bo'lib ular bilan birga rivojlangan va bir xil tarixga ega. Zotan, jahon avtomobil bozorlarini egallash xamma vaqt zamonaviy avtomobil servis uzluksiz ishlab turishini talab etgan.

Vaholangki MDH da avtoservisni paydo bo'lishi va uni rivojlanishi asosan fuqarolarni avtomobillarga ega bo'lishi bilangina bog'liq bo'lgan. Davlat siyosati, xamma sohada bo'lganidek, avtomobil transportida ham asosan jamoat transportini rivojlantirishga qaratilgan edi. Shaxsiy, fuqarolar transporti, ikkinchi darajali hisoblanar, va uni transport tizimidagi o'rni qadrlanmas, unga xizmat ko'rsatish avtomobil egalarini o'z muammolari bo'lib qolgan edi. Avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatuvchi korxonalar mamlakatni faqat yirik va markaziy shaharlaridagina bo'lib ular asosan chet el sayohatchilari va elchixonalari avtomobillariga xizmat qilar edi.

Avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish ustaxonalarida ishlab chiqarish uchastkalari.

ATXK ustaxonalarida avtoservis xizmat turlarining eng muhimlari avtomobillarga TXK va ularni ta'mirlash hisoblanadi. Xizmatni boshqa turlari tijorat va texnik ahamiyatga ega bo'lsada, shu ikki xizmatga yo'ldosh sifatida bajariladi.

TXK va ta'mirlash ishlari ishlab chiqarish binosining maxsus jihozlangan ishchi postlari va ustaxonalarida bajariladi.

Avtomobillarni o'zida bajariladigan ishlar post ishlari deb ataladi va maxsus postlarda bajariladi. Avtomobillardan chiqarib olingan agregatlar, asbob-uskunalar va turli qismlar esa maxsus ustaxonalarda ta'mirlanadi va sozlanadi. ATXK ustaxonalarda ishlab-chiqarishini tashkil etish texnologiyasi avtomobilni tozalash-yuvish-yig'ishtirish, qabul qilish uchun ko'rib chiqish va zarur bo'lgan hollarda avtomobilni diagnostika postidan o'tkazib bajariladigan ishlar hajmini oldindan taxminiy aniqlash hamda ularni bajarish shartlarini mijoz bilan kelishishdan boshlanadi. Shuni aytish zarurki, qaysi va qanday ishlarni bajarilishni tanlash va buyurish mijozning huquqidir. Bunda, albatta servis hodimi unga malakali tushintirish yordamini ko'rsatishi mumkin.

Mijoz bilan servis qabul qiluvchi mutaxassisi barcha asosiy masalalar (ishlar hajmi, bajarish muddati va xizmat narhi) bo'yicha kelishilib kerakli hujjatlar to'ldirilgandan so'ng (texnik holat dalolatnomasi, buyurtma-naryad) avtomobil TXK yoki ta'mirlash mintaqasiga (uchastkasiga) jo'natiladi. Birinchi navbatda ta'mirlash ishlari bajarilib so'ngra TXK ishlari bajariladi.

TXK va ta'mirlash ishlari ishlab chiqarish binosining maxsus jihozlangan ishchi postlari va ustaxonalarida bajariladi.

Ayrim ishchi postlari ba'zi ishlarni bajarishga ixtisoslashgan bo'lishlari mumkin, masalan, moylash va moylarni almashtirish posti, tormozlarni tekshirish va sozlash, oldingi g'ildiraklarni o'rnatish burchaklarini nazorat qilish va sozlash postlari va h.k.

2-Rasm.Moylash va moylarni almashtirish posti

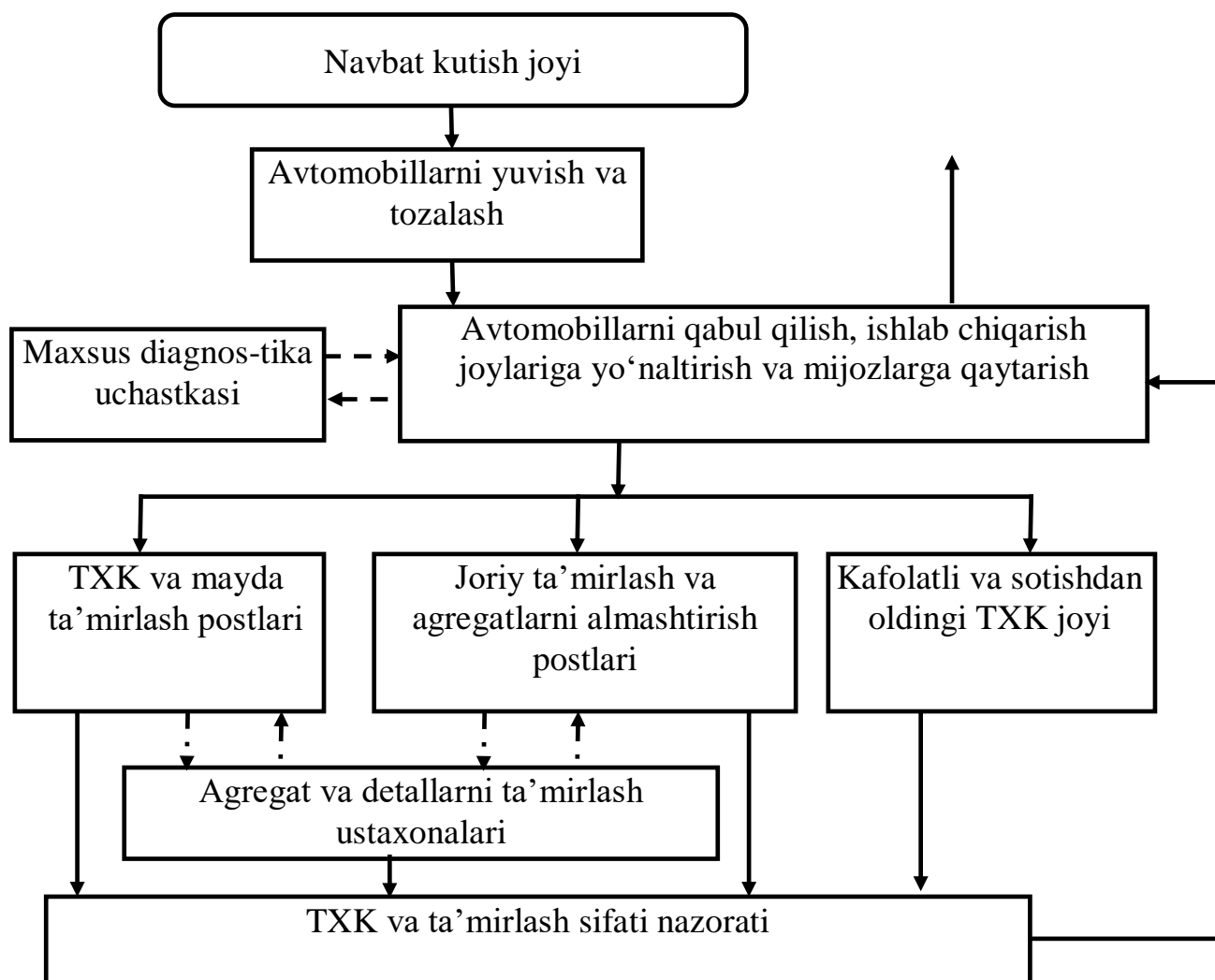
Avtomobillarga to‘la ravishda (kompleks) xizmat ko‘rsatuvchi korxonalarda quyidagi ishlab chiqarish uchastkalari tashkil etiladi:

- avtomobillarni yuvish va quritish;
- avtomobillarni TXKga qabul qilish va ularni egasiga topshirish;
- maxsus diagnostika uchastkasi;
- texnik xizmat ko‘rsatish postlari;
- ta‘mirlash va agregatlarni almashtirish postlari:
- kuzov elementlarini (eshiklari, kanotlari, bampirlari va h.k.) ta‘mirlovchi postlar;
- agregatlar va detallarni ta‘mirlovchi ustaxonalar;
- g‘ildiraklar va shinalarga xizmat ko‘rsatuvchi ustaxonalar;
- akkumulyatorlarni ta‘mirlovchi va zaryadlovchi ustaxonalar;
- elektr jihozlariga xizmat ko‘rsatuvchi ustaxonalar;
- dvigatelning ta‘minot tizimi priborlari (karbyurator, injektor, benzonasos va h.k.) ga xizmat ko‘rsatuvchi ustaxonalar;

3-Rasm. Dvigatelning ta'minot tizimi priborlari (karbyurator, injektor, benzonasos va h.k.) ga xizmat ko'rsatish posti.

-kuzovni ta'mirlash kompleksi (tunukasozlik, payvandlash, armatura, bo'yashga tayyorlash, bo'yash va quritish).

4-rasm. ATXK korxonasida avtoservis xizmatini tashkil qilishning texnologik jarayoni

Ishlab-chiqarishni tashkil etilishining texnologiyasi, ya'ni barcha ishlar bajarilishining ketma-ketligi, tartibi ishlab chiqilar ekan, bu texnologiya, ya'ni texnologik jarayon ratsional, eng maqsadga muvofiq bo'lishi kerak.

Ishlab chiqarish joylarining har biri quyidagicha ixtisoslashgan bo'ladi:

- texnik xizmat va mayda ta'mirlash postlari;
- maxsus diagnostika uchastkasi;
- ta'mirlash postlari;
- agregat va detallarni ta'mirlovchi ustaxonalar.

Agregat va detallarni ta'mirlovchi ustaxonalarning soni avtoservis korxonasining katta kichikligiga bog'liq bo'ladi.

Maqsadga muvofiq (ratsional) texnologik jarayon esa quyidagi talablarga javob berishi lozim:

- sodda va qulay bo‘lishi;
- hammabop va universalligi;
- ishlarni yakunlashga imkon berishi;
- xavfsizligi;
- mexanizatsiya va avtomatizatsiya vositalarini keng qo‘llashga imkon berishidir.

Hammabop (universal) texnologiya deyilganda, uning ko‘p marotaba, boshqa joylarda ham qo‘llash imkoniyati mavjudligi va turli modeldagi avtomobillarga xizmat ko‘rsatishda qo‘llash mumkinligi tushuniladi.

Texnologiyani yakunlovchanligi esa, avtomobil xar bir uchastkadan o‘tgan paytda shu uchastkada mo‘ljallangan barcha ishlar to‘la bajarilishi zarurligini bildiradi.

Albatta maqsadga muvofiq (ratsional) texnologiya qo‘llanilganda mehnat unumi va sifati yuqori bo‘lishligi zarur va shart. Avtoservis xizmati ko‘rsatuvchi yirik kompaniyalar, firmalar o‘zlarining avtomar-kazlari, ATXKSlari va diler stansiyalari uchun ishlab-chiqarish jarayon-larini tashkil qilishning turli variantlarini ishlab-chiqqanlar va qo‘llaganlar.

3. Ishni bajarish joyi.

Qarshi shahar zamonaviy va xorijiy yengil avtomobillarga texnik xizmat ko‘rsatish va ta‘mirlash “Chilangar” ustaxonasi, Qashqadaryo avtoyo‘l qurish-ta‘mirlash unitar korxonasi.

4. Ishni bajarish tartibi.

Talabalar Qarshi shahar zamonaviy va xorijiy yengil avtomobillarga texnik xizmat ko‘rsatish va ta‘mirlash “Chilangar” ustaxonasi, Qashqadaryo avtoyo‘l qurish-ta‘mirlash unitar korxonasidagi avtomobillarga xizmat ko‘rsatishni tashkil etish texnologiyasi bilan tanishadilar va ularni nisbiy taqqoslash yo‘li bilan tahlil qiladilar.

1 - laboratoriya ishi bo‘yicha hisobot.

Avtomobillarga servis xizmat ko‘rsatishni tashkil etish texnologiyasi.

Talaba: _____

Guruh: _____

Rahbar: _____

Ishni bajarish sanasi:_____

1. Qarshi shahar zamonaviy va xorijiy yengil avtomobillarga texnik xizmat ko‘rsatish va ta‘mirlash “Chilangar” ustaxonasi, Qashqadaryo avtoyo‘l qurish-ta‘mirlash unitar korxonasi bazasining eskiz chizmasi.

1.1. Mavjud texnologik uchastka va sexlar.

1. _____ 2. _____

3. _____	4. _____
5. _____	6. _____
7. _____	8. _____
9. _____	10. _____
11. _____	12. _____
13. _____	14. _____
15. _____	16. _____

1.2. Yetishmaydigan texnologik uchastkalar.

1. _____	2. _____
3. _____	4. _____
5. _____	6. _____

2. Qarshi shahar zamonaviy va xorijiy yengil avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash "Chilangar" ustaxonasi, Qashqadaryo avtoyo'l qurish-ta'mirlash unitar korxonasi xizmat ko'rsatishni tashkil etish texnologik jarayoni chizmasi.

3. Qarshi shahar zamonaviy va xorijiy yengil avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash "Chilangar" ustaxonasida avtomobillarga xizmat ko'rsatishni tashkil etishning texnologik jarayonini mavjud (namunaviy) texnologik jarayonlar bilan taqqoslash bo'yicha xulosa va takliflar:

Talaba _____

Rahbar _____

2 - laboratoriya ishi

AVTOSERVIS KORXONALARINING TEXNOLOGIK JIHOZLARI

1. Ishdan maqsad: Qarshi shahar zamonaviy va xorijiy yengil avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash "Chilangar" ustaxonasi, Qashqadaryo avtoyo'l qurish-ta'mirlash unitar korxonasining ishlab chiqarish uchastkalaridagi mavjud texnologik jihozlar tarkibi va holatini o'rganish va ularning bajarilayotgan ishlarga mosligi, yaroqliligi, samaradorligi to'g'risida xulosalar chiqarish, jihozlarni takomillashtirish va almashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqish bo'yicha ko'nikmalar hosil qilish.

2. Nazariy malumotlar.

AS korxonalarida avtomobillarga TXKvaJT jarayonlarida maxsus (yuvish mashinalari, diagnostika asboblari, texnologik jihozlar, bo'yash apparatlari, ko'targichlar va h.k.), nostandart jihozlar (tokchalar, dastgohlar, aravachalar va h.k.) va hammabop (metall qirquvchi, yog'ochga ishlov beruvchi, presslar, kran-balkalar, payvandlash transformatorlari va h.k.) jihozlar ishlatiladi.

Korxonalaridagi ishchi postlari soni va ixtisoslashganligiga qarab maxsus ishlab chiqilgan texnologik jihozlar va maxsus asboblarni tabeliga asosan jihozlanadi. Tabela stansiyaning quvvatiga qarab har bir kerakli texnologik jihozning nomi va soni ko'rsatiladi.

Avtoservis korxonalarida ishlatiladigan texnologik jihozlar o'zining qo'llanilishi bo'yicha ko'tarish-ko'rish, ko'tarish-tashish avtomobillarga TXKvaJT uchun maxsuslashtirilgan turkumlarga bo'linadi.

Avtomobillarni **yuvish qurilmalari** umumiy va maxsus turlarga bo'linadi. Umumiy turdagi yuvish jihozlari yuvishga qulay bo'lib, ular yordamida avtomobilning ostini ham yuvish mumkin. Bu ishlar maxsus maydonda va turli ko'rish ariqlarida, estakada va ko'targichlar yordamida bajariladi.

Avtomobillar turiga hamda yuvish usuliga qarab, maxsus yuvgichlar qo'lda yuvish uchun moslashgan, mexanizatsiyalashgan, avtomatlashgan va aralash turda bo'lishi mumkin. Shunga qarab yuvish joylari kerakli jihozlar bilan komplekslashtiriladi.

Ko'tarish, qarash va tashish jihozlari JTvaTXKda ishlatilib ular avtomobillarga har tomondan (ustidan, tagidan, yonidan) TXK va T ga imkon yaratadi, ish unumini va sifatini oshiradi. Ko'tarish-qarash jihozlariga ko'rish ariqchalari, estakadalar va ko'targichlar kiradi.

Avtomobillarga TXKvaJTda sozlash va yechish-o'rnatish ishlarini bajarish uchun **ajratish-yig'ish, ta'mirlash jihozlari** ishlatiladi.

Bularga dinamometrik kalitlar (2.1-rasm), turli asboblarni to'plami, gaz balonli avtomobillar ta'minot tizimiga TXK va JT uchun, elektrotexnik va boshqa turdagi ishlarni bajarish uchun kalitlar to'plami ishlatiladi.

2.1-rasm. Elektronli dinamometrik kalit:

Misol tariqasida kundalik texnik xizmat ko'rsatish ishlarini bajarishda avtomobilda quyidagi asboblardan bo'lishi kerak:

2.2- rasm. Kalitlar to'plami

2.3-rasm. Avtochilangarning asboblari to'plami

Yengil avtomobillar kuzovini tiklash uchun stendlar. Yo'1 transport hodisalariga uchragan ba'zi yengil avtomobillarning kuzovlari qattiq shikastlanish natijasida o'zining muqim geometrik holatini yo'qotadi va ularni maxsus stendlar yordamida o'z holatiga qaytariladi. 2.4-rasmda yengil avtomobillarning shikastlangan kuzovlarini tiklash uchun yaratilgan *Siver S3 210* rusumli stend keltirilgan.

2.4-rasm. Yengil avtomobillar kuzovini tiklovchi Siver S3 210 rusumli stend.

Moylash-to'ldirish jihozlari. Bu jihozlar. yuqori ishlab chiqarish qobiliyatiga ega bo'lgan TXK postlaridagi qo'zg'almas va qo'zg'aluvchan turlarga bo'linadi. Moy yoki suyuqlikni tarqatish so'rish moslamasi yordamida amalga oshirilib, elektr dvigatel yoki siqilgan havo yordamida ishlaydi. Ba'zi bir jihozlar qo'l bilan boshqarilishi ham mumkin. Ixtisoslashtirilgan moylash postlarida maxsus moslamalardan foydalaniladi (2.5-rasm).

2.5-rasm. Qo'zg'almas suyuq (a) va qo'zg'aluvchan (b) quyuuq moy tarqatuvchi moslamalar

Moslama o'zi o'raluvchi 3 ta barabanli shlangalardan va motor hamda transmissiya moylarini tarqatish kallaklaridan iborat.

Moy va surkov moylari, tarqatuvchi shlangalarga. bochka va sig'imlarga o'rnatilgan pnevmatik nasoslar yordamida yetkazib beriladi. Bo'shagan bochkalar yangisiga almashtiriladi

Suyuq moy tarqatishda bosim 0,8 MPa gacha yetadi. Surkov moylarini yetkazib berishda esa ishchi bosim 25-40 MPa ni tashkil etadi. Bosimning yuqori bo'lishiga sabab, ishqalanib ishlovchi birikmalarda hosil bo'ladigan yedirilish mahsulotlarini yetkazib beruvchi kanallarga tiqilib qolishidadir. Ba'zi hollarda qo'l bilan harakatlanuvchi (2.5-rasm, b) moylash jihozlaridan ham foydalaniladi.

Avtomobillar g'ildiraklarini yechib olish, o'rnatish va transportirovkalash uchun aravacha. Yuk avtomobillarining g'ildiraklari yig'ilgan holatda (ayniqsa juflanganlari) katta og'irlikka ega. Shuning uchun ularni yechib olish va o'rnatish ma'lum qiyinchiliklarni tug'diradi. Bu ishlarni yengillatish uchun avtomobillar g'ildiraklarini yechib olish, o'rnatish hamda ularni ta'mirlash sexlariga olib borish uchun maxsus aravachalardan (2.6-rasm) foydalaniladi.

Avtomobilning tag qismiga zanglashga qarshi suyuq qoplamalar bilan ishlov berish uchun 183M1 modeli harakatlanuvchi moslama ishlab chiqariladi. Zanglashga qarshi qoplamani (qovushqoqligi 70-150 mm²/s) havo bilan aralashmasi avtomobilga 0,5-1,0 MPa bosim ostida aralastirgich orqali sepiladi.

a.

b.

2.6-rasm. Avtomobillar g'ildiraklarini yechib olish, o'rnatish va transportirovkalash uchun aravacha.

a. umumiy ko'rinishi, b. ish jarayonida.

Hozirgi vaqtda avtotransport korxonalarida avtokaralarga, yoki kichik hajmdagi avtomobillarga o'rnatilgan kichik hajmdagi moy, issiq suv, siqilgan havo tarqatuvchi moslamalar keng tarqalmoqda. Mazkur moslamalarga kuchli akkumulyator batareyalari ham joylashtirilgan bo'lib, ulardan qish vaqtida avtomobillar usti ochiq holda saqlanganda, agregat va mexanizmlarni to'lg'azish, hamda avtomobilni ishga tushirishni yengillashtirishda foydalaniladi.

Avtomobilni to'liq yoki uning alohida birikma va tizimlariga diagnostika qo'yish uchun **diagnostika qo'yish jihozlari** ishlatiladi.

Diagnostika qo'yish jihozlari avtomobilni to'liq yoki uning alohida birikma va tizimlariga diagnostika qo'yish uchun mo'ljallangan. Avtomobillar texnik holati harakat xavfsizligini ta'minlash, tashqi muhitga ta'sir, tortish-iqtisodiy tavsiflar bilan baholanadi.

Avtomobillarning texnik nazorat etuvchi diagnostika posti 2.6-rasmda keltirilgan. Avtomobillarni harakatlanish davridagi tormoz tizimini tekshirishda deselerometr(sekinlanishni aniqlovchi asbob) yordamida yoki oddiy nazorat yo'li bilan bajariladi. Bu usul juda noaniq bo'lib, hozirgi vaqtda tormoz tizimini jihozlarda yordamida tekshirish keng tarqalmoqda. Bu jihozlarda rolikli bo'lib u jihozlarda kuchlar orqali ishlovchi va inersiyali turlarga bo'linadi.

Rolikli jihozlarda butun dunyoga tarqalgan. Ular bir-biri bilan zanjirli uzatma yordamida birlashtirilgan 2ta bir juftli barabanlardan iborat. O'chirilganda elektromagnit muftalari orqali mustaqil dinamik tizimni tashkil qiluvchi barabanlarga aylanma harakat, 55-90 kv. quvvatga ega bo'lgan elektrodvigateldan reduktor yordamida yetkazib beriladi. Rolikli tormoz jihozlarining afzalliklari, ularning ko'rsatkichlarining aniq va raddiatsiz (g'ildirak va roliklar orasidagi ilashish koeffitsiyentini o'zgartirishga sababli) aniqlashidir. Kamchiligi esa uning yuqori og'irlikka egaligidir.

2.7-rasm. Rolikli STM-8000 rusmli stendda avtomobil tormozini diagnostikalash.

Chiqindi gazlar zaharliligini aniqlashda karbyuratorli avtomobillar uchun gazoanalizatorlar va dizel dvigatellari uchun dimomerlar ishlatiladi. Gazoanalizatorlar alohida yoki motor-testorlar bilan birgalikda ishlab chiqariladi. Hozirgi vaqtda infraqizil va katalitik turdagi gazoanalizatorlar ishlatiladi. Dizel dvigatellarida chiqindi gazlarning tutash darajasi dimomerlar yordamida baholanadi va ular chiqindi gazlar tomonidan yorug'lik oqimini yutish asosida ishlaydi.

Shinalarning muvozanatlash jihozlari. 90% ga yaqin hollarda avtomobil g'ildiragi ikki turdagi (statik va dinamik) nomuvoza-natlilikda bo'ladi. Buning sababi, shina tayyorlashda uning tuzilish elementlarining sifatsiz yig'ilishi, noto'g'ri yig'ish hamda ekspluatatsiya davrida bir tekis yedirilmaslik bo'lishi mumkin. Har qanday nomuvozanat protektorni dog'-dog' bo'lib yedirilishiga olib keladi.

Avtomobil g'ildiragining diski yonlama qattiq turtki natijasida qiyshayadi. Bunda yuzaga nisbatan tebranish («vosmerka») paydo bo'ladi. Ekspluatatsiya jarayonida 15% yengil avtomobillarning disklari 3-6 mm tebranishda bo'ladi.

3. Ishni bajarish joyi.

Qarshi shahar zamonaviy va xorijiy yengil avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash "Chilangar" ustaxonasi, Qashqadaryo avtoyo'l qurish-ta'mirlash unitar korxonasi.

4. Ishni bajarish tartibi.

Talabalar laboratoriya ishi davomida Qashqadaryo avtoyo'l qurish-ta'mirlash unitar korxonasining ishlab chiqarish uchastkalaridagi mavjud texnologik jihozlar tarkibi va holatini o'rganish va ularning bajarilayotgan ishlarga mosligi, yaroqliligi, samaradorligi to'g'risida xulosalar chiqarish, jihozlarni takomillashtirish va almashtirish, yetishmaydiganlarini o'rnatish bo'yicha takliflar ishlab chiqdilar.

2 - laboratoriya ishi bo'yicha hisobot. Avtoservis korxonalarining texnologik jihozlari.

Talaba: _____
Guruh: _____
Rahbar: _____

Ishni bajarish sanasi: _____

1. Qarshi shahar zamonaviy va xorijiy yengil avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash "Chilangar" ustaxonasi, Qashqadaryo avtoyo'l qurish-ta'mirlash unitar korxonasi ishlab chiqarish uchastkalaridagi:

a. mavjud texnologik jihozlar tarkibi: (barcha uchastkalardagi jihozlar shu formadagi jadvalga yozib chiqiladi)

№	Jihazning nomi	Turi, markasi	Texnik tasnifi	Soni	Quvvati kv. da		O'irligi	Ishlab chiqarilgan joyi	Izoh
					Bittasi	Umumiy			
1.									
2.									
3.									

b. Yetishmaydigan texnologik jihozlar tarkibi:

№	Jihazning nomi	Turi, markasi	Texnik tasnifi	Soni	Quvvati kv. da		O g 'irligi	Ishlab chiqarilgan joyi	Izoh
					Bittasi	Umumiy			

Texnologik jihozlarning bajarilayotgan ishlarga mosligi, yaroqliligi, samaradorligi, jihozlarni takomillashtirish va almashtirish, yetishmaydiganlarini o'rnatish bo'yicha xulosa va takliflar:

Talaba _____

Rahbar _____

3 - laboratoriya ishi

AVTOMOBILLARNI SERVIS XIZMATIGA QABUL QILISH VA QAYTARISH.

1. Ishdan maqsad: Qashqadaryo avtoyo'l qurish-ta'mirlash unitar korxonasida avtomobillarni xizmatga qabul qilish va egasiga topshirish ishlari, bunda ishlar nomi va hajmini belgilashni o'rganish, to'ldiriladigan hujjatlar bilan tanishish bo'yicha ko'nikmalar hosil qilish.

2. Nazariy malumotlar.

Avtomobillarni xizmatga qabul qilish avtomobil uning agre-gatlari, uzellari va tizimlarining texnik holatini aniqlash bajarila-digan ishlar hajmini va muddatini belgilash, shuningdek, zarur hujjat-larni to'ldirish, mijozlar bilan muomala qilish kabi faoliyatdir. Shuningdek, qabul qilish jarayonida sarf bo'ladigan ehtiyot qismlar, materiallar miqdori va taxminiy xaqi ham kelishilib olinadi. Albatta avtomobillarni xizmatga qabul qilish ham korxonada yoki soha rahbariyati tomonidan tasdiqlangan maxsus qoidalarga asosida amalga oshiriladi.

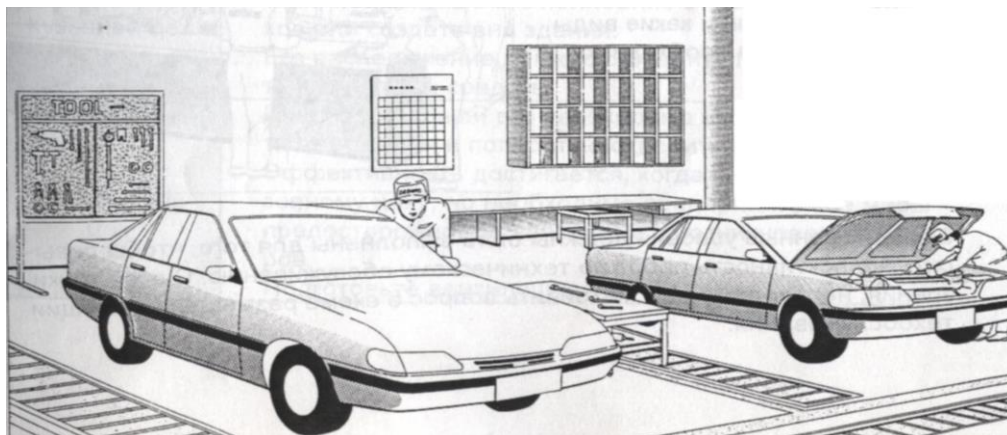
Avtomobillarni servis xizmatiga qabul qilishdan oldin avtomobillar albatta yuvilishi va undan keyin avtomobillarni qabul qilish va egasiga topshirilish joyiga kelishi lozim (3.1-rasm)

Avtomobil egasi - mijoz bilan kelishilgan holda va uning ishtirokida avtomobil to'la ko'zdan kechirilib chiqiladi, uning umumiy texnik holati, ayniqsa harakat xavfsizligini ta'minlovchi tizimlariga katta e'tibor bergan holda aniqlanadi.

Qabul qilish paytida avtomobildagi barcha nosozliklar sababini aniqlashning imkoniyati bo'lmagan hollarda u diagnostika postlariga yuboriladi va maxsus stendlar, o'lchov-nazorat asboblari yordamida uning texnik holati aniqlanadi.

Avtomobillarni ko'rikdan o'tkazish va xizmatga qabul qilish davomida uning butligi va texnik holatiga maxsus talablar qo'yiladi. Albatta, avtomobilning markasi va rusumi uning texnik pasportiga mos bo'lishi, agregatlari va barcha qismlari zavod mahsuloti bo'lishi shart, yasama detallar qo'yilgan va konstruksiyalarga o'zgartirishlar kiritilgan holda avtomobil xizmatga qabul qilinmaydi.

Ko'pchilik avtomarkazlarda va avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish stansiyalarida avtomobilni xizmatga qabul qilish uni tashqi va ostki tomondan yuvish, motor bo'linmasini shlang yordamida yuvish, salonni tozalash va quritib artishdan boshlanadi.

3.1-rasm. Avtomobillarni qabul qilish va egasiga topshirilish joyi

Bu ishlar ko'pchilik hollarda avtomatik rejimda ishlovchi yuvish-quritish komplekslari yordamida bajariladi. Avtomobillar qabul qilish uchun ishlab chiqarish binosining kiraverishida maxsus joy ajratiladi va jihozlanadi. Avtomobilning ostki qismlarini ko'rib, nazorat qilib chiqish uchun uchastkaga to'rt tirgakli ko'targichlar yoki estakadalar o'rnatiladi, ayrim hollarda qarov chuqurlaridan ham foydalanish mumkin. Qabul qiluvchi mutaxassis to'la komplekt chilangarlik asboblari va ayrim yengil diagnostik priborlar, masalan, gazoanalizator, lyuft o'lchagich, akkumlyatorlar zaryadini tekshiruvchi uchi ayri asbob va h.k lar, bilan ta'minlanadi.

Hajmi va qiymati o'zgarmas bo'lgan ishlar, masalan., yuvish, tozalash, avtomatik diagnostika, moy almashtirish, va x.k. bajarish uchun avtomobillarni qabul qilish osonlashadi.

Buning uchun avtomobil egasi buyurtmalar stolidan chipta oladi va xizmatga o'taveradi. Avtomobilni nazorat qilgandan va uning holati aniqlangandan so'ng avtomobil egasi bilan kelishilgan holda bajariladigan ishlarga buyurtma to'ldiriladi va xizmat narxi belgilanadi. Bunda qaysi ishlar bajarilishini tanlash xuquqi mijoz tomonida bo'ladi. Xizmat narxi maxsus narx nomalar (preyskurantlar) asosida qo'yiladi. Shuningdek, sarf bo'ladigan ehtiyot qismlar va materiallar xaqida mijoz bilan kelishilib buyurtma yoziladi, bular uchun aloxida xaq to'lanadi.

Shuningdek, xizmat ko'rsatishda avtomobil egasi, mijoz keltirgan ehtiyot qismlar va materiallar ham ishlatilishi mumkin, faqat ular texnik talablarga javob berishi shart.

Avtomobil qabul qilinganday so'ng ishchi postlariga qo'yiladi yoki maxsus kutish joylariga o'tkaziladi. Qabul qilish vaqti o'rtacha 20-30 daqiqa tashkil etadi. Barcha zarur ishlar bajarib bo'lingandan so'ng avtomobil egasiga topshirish uchun yana qabul qilingan uchastkasiga keltiriladi va maxsus texnik nazoratdan o'tkaziladi. Buyurtmada ko'rsatilgan barcha ishlarning bajarilganligi, ularning sifati, avtomobilning umumiy holati va butligi yana bir karra texnik nazoratdan o'tkazilib, egasiga taqdim etiladi yoki tayyor avtomobillar qatoriga qo'yiladi. Avtomobil qabul qilib olinganlik to'g'risida uning egasi buyurtmaga imzo chekadi va xizmat xaqi to'langangach avtomobilini olib ketadi. Avtomobilni topshirish vaqtida agar uning egasi buyurtmadagi ishlarni bajarishdan qoniqish hosil qilmasa, uning xaqli e'tirozlari qondiriladi.

Odatda ATXKSlarda qabul qilish va egasiga topshirish postlari birlashtirilib bir joyda tashkil etiladi va qabul qilib olgan mutaxassis xodimning aynan o'zi avtomobilni yana egasiga topshiradi.

3.Ishni bajarish joyi.

«Chilangar» avtomobillarga servis xizmat ko'rsatish ustaxonasi.

4. Ishni bajarish tartibi.

Talabalar ishni bajarish jarayonida «Chilangar» ustaxonasida avtomobillarni xizmatga qabul qilish va egasiga topshirish ishlarida qatnashishadi, bunda ishlar nomi va hajmini belgilashni o'rganish, to'ldiriladigan hujjatlar bilan tanishishadi.

3 - laboratoriya ishi bo'yicha hisobot.
Avtomobillarni servis xizmatiga qabul qilish va qaytarish

Talaba: _____
Guruh: _____
Rahbar: _____
Ishni bajarish sanasi: _____

1. Avtomobillarni xizmatga qabul qilishtartibi:

2. Avtomobillarni xizmatga qabul qilishda to'ldiriladigan hujjatlar:

3. Avtomobillarni xizmatga qabul qilishda bajariladigan ishlar hajmini aniqlash:

4. Avtomobillarni ularga xizmat ko'rsatish uchastkalariga yo'naltirish:

5. Xizmat ko‘rsatilga yoki ta‘mirlangan avtomobillarni texnitk nazoratdan o‘tkazish:

6. Avtomobillarni egasiga qaytarish tartiblari:

Avtomobillarni xizmatga qabul qilish va egasiga topshirish bo‘yicha xulosa va takliflar:

Talaba _____

Rahbar _____

4 - laboratoriya ishi

AVTOSERVIS KORXONALARINING BOSHQRILUVINING TARKIBIY TUZILISHI.

1. Ishdan maqsad: Avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish korxonalarining umumiy tarkibiy tuzilishi bilan tanishish va korxonaning umumiy boshqaruv tizimi bo'yicha ko'nikmalar hosil qilish.

2. Nazariy malumotlar.

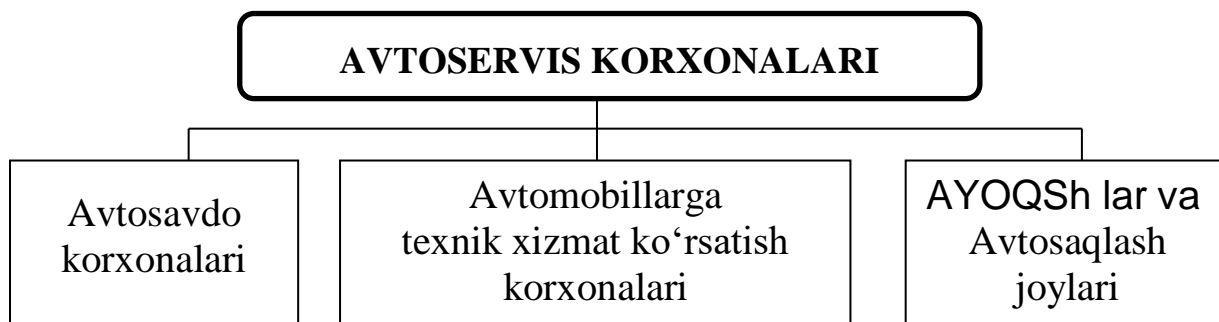
Avtoservis xizmatini bajaruvchi asosiy eng ko'p tarqalgan korxonalaridir. Zamonaviy avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish korxonolari yangi va ishlatilgan avtomobillar, extiyot qismlar va avtomobil materiallari bilan savdo qilish, avtomobillarga turli xildagi texnik xizmatlar ko'rsatish, agregatlar, detallarni ta'mirlash, ishdan chiqqanlarini almashtirish, avtoavariyalar natijasida shikastlangan avtomobillar va ularning kuzovlarini ishlash qobiliyatini tiklash ishlari bilan shug'ullanadi. Shuningdek, mijozlarning avtomobillarga, ularning murojatlariga asosan ko'chalarda, yo'llarda, avtomobillar turar va saqlash joylarida texnik yordam ko'rsatish, mijozlarga avtomobilni texnik ekspluatatsiya qilish to'g'risida maslaxat berish, ularni avtoservis axboroti bilan ta'minlash kabi xizmatlar bilan xam avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish korxonalarida shug'ullanadi.

Avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish korxonolari o'zlarining ishlab-chiqarish faoliyati, quvvati, bajarayotgan xizmat turlari va ma'muriy-tashkiliy tuzilishlariga qarab bir necha turlarga bo'linadi.

Avtoservis korxonalarining turlari va turlanish mezonlari.

Avtoservis xizmatining asosiy qismini maxsus avtoservis korxonalarida bajaradilar. Ulardan tashqari bu xizmatni asosiy ishlab chiqarish faoliyati boshqa, turli soha bo'lgan korxonalar (masalan, yuk va yo'lovchilar tashuvchi avtotransport korxonalarida) ham bajaradilar. Lekin ularning ulushi ko'rsatilgan umumiy xizmat hajmida juda oz, faqat bir necha foizgina tashkil etadi.

Maxsus avtoservis korxonalarida o'z faoliyati va mavjud iqtisodiy-ijtimoiy tuzum asosida tarixiy shakllanib, rivojlanib kelgan, va butun mamlakat xududi bo'ylab shahar va qishloqlar, magistral yo'llari yoqalari, aholi zich yashovchi mavzellar, avtosayohatchilar to'xtaydigan mehmonxonalar va oromgohlarda (otellarda) joylashgan. Bunday korxonalar o'zlari bajaradigan xizmat turlari va ishlab chiqarish faoliyatiga qarab quyidagi turlarga bo'linadi (4.1-rasm)

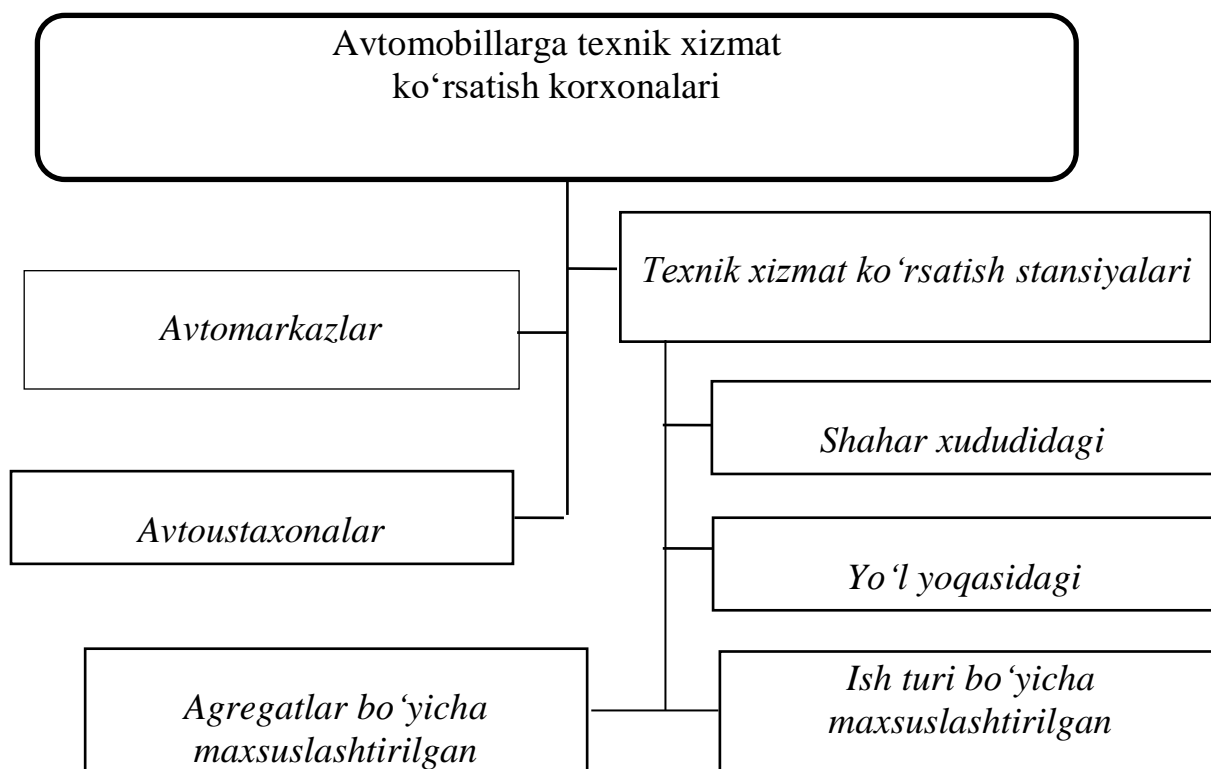

4.1-rasm. Avtoservis korxonalarining xillari.

Avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatuvchi korxonalar Avtomarkazlar, Avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatuvchi stansiyalar (ATXKS), Avtoustaxonalar va maxsus ixtisoslashgan avtota'mirlash korxonalaridan iboratdir.

Avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatuvchi stansiyalar avtoservis xizmatini bajaruvchi asosiy va eng ko'p tarqalgan korxonalar hisoblanadi.

ATXKS lar o'zlarining ishlab-chiqarish faoliyati, quvvati, bajarayotgan xizmat turlari va ma'muriy-tashkiliy tuzilishlariga qarab bir necha turlarga bo'linadi (4.2-rasm):

4.2-rasm. Avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish korxonalari

Avtomarkazlar avtoservis xizmati ko'rsatuvchi korxonalarining asosiy, tayanch-yetakchi korxonalari bo'lib, asosan yirik shaharlarda (viloyat markazlarida) joylashadi va kamida 25 ta, ko'pi bilan 100 ta, xatto 200 ta ishchi postlariga ega bo'lishi mumkin. Bunday markazlarni odatda avtomobillar ishlab chiqaruvchi va ular bilan savdo qiluvchi kompaniyalar hissadorlik asosida tashkil qiladilar.

Shahar stansiyalarida ko'rsatiladigan xizmat turlari xilma-xil va bajariladigan ishlarning hajmi xam kattaroq bo'lishi mumkin, shuningdek, bu stansiyalardan foydalanuvchi avtomobillarning soni barqaror bo'ladi, ya'ni stansiyalar doimiy mijozlarga ega bo'ladi.

Shaharlararo yo'llar bo'ylarida joylashgan stansiyalarda aksincha, xizmat turlari chegaralangan bo'lib, ular asosan texnik yordam ko'rsatish, mayda tamirlash ishlari, g'ildiraklar va shinalarini yamash, damlash, motor, tormoz, rul boshqarmasi tizimlarida, elektr jixozlari asboblari paydo bo'lgan nuqson va nosozliklarni tuzatish va shuningdek, eng ko'p, zarur bo'ladigan ehtiyot qismlar va avtomatriallarning savdosi bilan shug'ullanadilar.

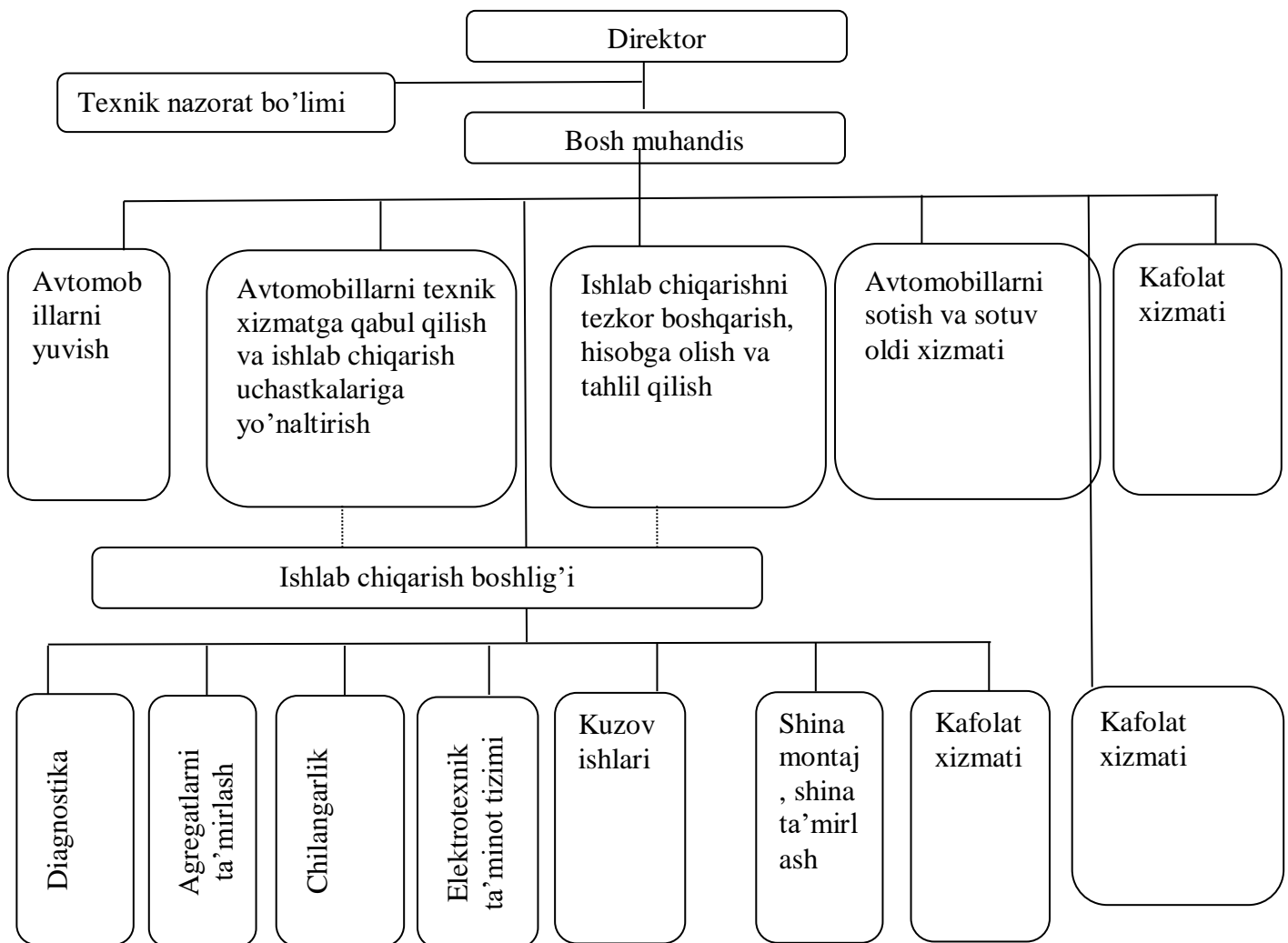
Boshqaruv haqida asosiy tushunchalar. Boshqaruv avtomobil transporti muhandis texnika xizmatining asosiy funksiyasi hisoblanadi. Boshqaruv darajasiga bog'liq holda unda qo'llaniladigan usullar, boshqaruv apparati va mazmuni o'zgarib boradi, lekin boshqaruvning mohiyati, uning texnologiyasi barcha sohalar (ijtimoiy, iqtisodiy, texnik va hakazo) va darajalar (bosqichlarda) uchun umumiydir.

Texnik ekspluatatsiyaning asosiy vazifalaridan biri avtomobil parkining yoki servis korxonasi holati va ishlash qobilyatini samarali boshqarishning usullari va yo'llarini aniqlashdan iborat, shuning uchun boshqarish muhandisning asosiy vazifasi hisoblanadi. Boshqarishning mazmuni va usullari muhandis texnika xizmatini boshqarishning bosqichlarida muhandis egallab turgan lavozimiga qarab o'zgarib boradi.

Boshqariladigan tizimni dastlabki holatdan belgilangan yoki optimal holatda o'tkazuvchi axborotni ma'lum maqsadga yunaltirilgan harakatga aylantirish jarayonga boshqaruv deyiladi. Agar bunda tizimning holati yaxshilansa boshqaruv ratsional hisoblanadi. Agar optimal holatga erishilsa boshqaruv optimal hisoblanadi.

Avtoservis korxonasi boshqaruv tizimining namunasi 4.3-rasmda keltirilgan.

Boshqaruvning asosiy bosqichlari quyidagilardan iborat: Tizimning maqsadini aniqlash; tizimning axvoli haqida axborot olish; axborotni qayta ishlash va tahlil qilish; qarorni ijrochilarga yetkazish; boshqaruv tadbirlarini amalga joriy qilish va tizimning reaksiyasini olish.

Tizim deganda o'zaro harakatda bo'lgan va ma'lum yaxlitlikni tashkil qiluvchi elementlar to'plami tushiniladi. Masalan, turli xil murakkablikdan tizimlarga bir qancha agregatlardan tashkil topgan avtomobilni, tarkibida bir qancha ijrochilar bo'lgan brigadani, avtomobil transporti korxonasi va boshqa korxonalar tashkilotlar to'plamidan iborat avtomobil transportini, avtomobil temir yo'l va boshqa transport turlaridan iborat transport kompleksini misol keltirish mumkin.

3. Ishni bajarish joyi.

FORTEX avtomobillarga servis xizmat ko'rsatish korxonasi.

4. Ishni bajarish tartibi.

Talabalar ishni bajarish jarayonida FORTEX korxonasining umumiy tarkibiy qismi tuzilishi bilan tanishishadi va korxonaning umumiy boshqaruv tizimi chizmasini tuzishadi.

4 - laboratoriya ishi bo'yicha hisobot **Avtoservis korxonalarining boshqariluvining tarkibiy tuzilishi**

Talaba: _____
Guruh: _____
Rahbar: _____
Ishni bajarish sanasi: _____

1. Avtoservis korxonalarining turlari (strukturasi)

2. sidagi boshqaruv tizimi chizmasi va bo'g'inlar vazifalari.

FORTEX avtomobillarga servis xizmat ko'rsatish korxonasidagi boshqaruv tizimini takomillashtirish bo'yicha xulosa va takliflar.

Talaba _____

Rahbar _____

5 - laboratoriya ishi

AVTOMOSERVIS KORXONALARINING TEXNOLOGIK HUJJATLARI

1. Ishdan maqsad: Qarshi shahar FORTEX korxonasi texnik-texnologik va ishlab chiqarish hujjatlari bilan tanishish, ro'yxatini tuzish. Xulosalar chiqarish

2. Nazariy ma'lumotlar.

Davlat, tarmoq va korxonalarining xizmatlari sifatini belgilovchi va kafolatlovchi standartlari.

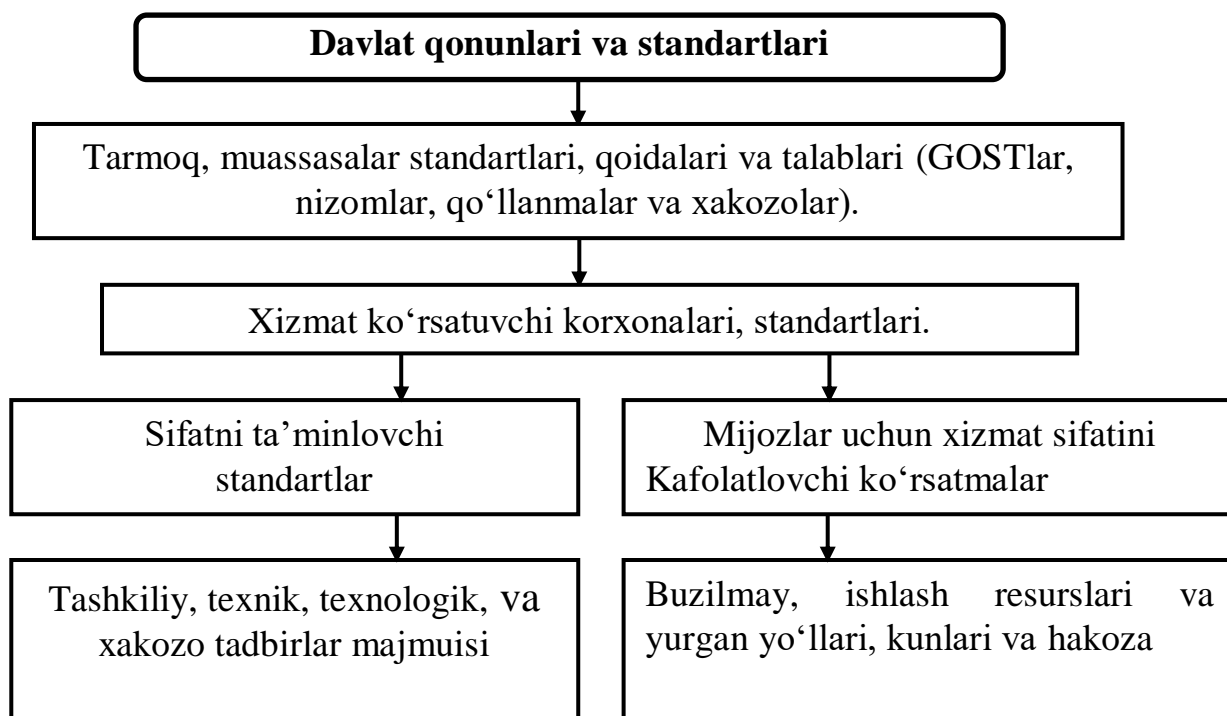
Har qanday ko'rsatiladigan xizmatni sifatiga mijozlar qo'yadigan talablar davlat qonunlarida aks ettiriladi va shu holatdagina ularni bajarilishiga huquqiy asos yaratiladi. O'zbekistonda va Rossiyada bunday qonunlar hozircha ikkita: *"Iste'molchilarni huquqini himoya qilish to'g'risidagi qonuni 1996 yil may oyida qabul qilingan (O'zbekistonda) va "Tovarlar va xizmatchilarni sertifikatlash to'g'risidagi qonun.* Bu qonunlarda tovar (mol) ishlab chiqaruvchi yoki savdo qiluvchilar bilan iste'molchilar, mijozlarni o'zaro haq-huquqlari, vazifalari, javobgarliklari umumiy tarzda keltirilgan. Ikkinchi qonunda esa tovarni yoki xizmatni sertifikatlash, ya'ni ularni barcha talablar, standartlar asosida tayyorlanganligi yoki bajarilganligi davlat tomonidan tasdiqlash va shunga hujjat yoki belgi olish.

Bu qonunlardan tashqari davlatni yana bir qancha standartlari (GOSTlari) mavjud bo'lib ular havfsizlikni ta'minlash va tabiatni asrash, ekologik talablaridan kelib chiqadi, masalan, avtomobilning kafolati, chiroqlari, signalizatsiya, boshqaruv organlariga qo'yilgan standartlar shular jumlasidandir.

Shuningdek, avtomobillar ishlab chiqaruvchi firmalarning o'z mahsulotlariga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlashda qo'llaniladigan turli qoidalar, nizomlar, texnik talablar, shartlar, texnologik intizom va hokozolar ham mavjuddir.

Yuqorida keltirilgan davlat qonunlari, standartlari, soha va muassasalarning talablari asosida servis xizmati ko'rsatuvchi korxonalar xizmat sifatini ta'minlash va uni talab darajasida barqaror ushlab turish maqsadida aytib o'tilgan yo'nalishlar bo'yicha o'z standartlarini ishlab chiqaradi va amalga oshiradi. Tovarlar va xizmatlar sifatiga qo'yiladigan barcha xuquqiy va meyoriy hujjatlar tizimini quyidagi chizmada tasavvur qilish mumkin.

O'zbekistonda avtomobillariga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash to'g'risida «NIZOM» va aholi avtomobillariga xizmat ko'rsatish qoidalari ishlab chiqilgan (5.1-rasm).

5.1-rasm. Davlat qonunlari va standartlari.

Nizomda avtomobillarni texnik xizmati va ta'miri asoslari va meyorlari, va shuningdek ularni avtotexxizmat korxonalarida tashkil etish bo'yicha tavsiyanomalar keltiriladi. Nizomni asosi qilib avtomobillarni texnik holatini ta'minlovchi ma'lum bir strategiya tanlab olinadi.

Qoidada esa mijoz bilan ijrochi orasidagi aloqalarni, tarkiblarni xuquqiy meyorlari keltiriladi. Shu jumladan:

a) buyurtmani bajarish muddati:

- TXK va davlat texnik qaroviga tayyorlash - 2 kun;
- joriy ta'mirlash - 15 kunga qadar;
- kuzovni to'la bo'yash (eskisini olib tashlab) - 15 kunga qadar;
- kuzovni to'la tiklash va bo'yash - 45 kunga qadar;

b) sifatni kafolati:

- TXK - kamida 10 kun;
- avtomobilni, agregatni, uzelni joriy remonti - 30 kun;
- kuzovni bo'yashga - 6 oy
- agregatni qayta tiklash - 6 oy, yurgan yo'li 15 ming km. ga qadar;

Avtomobillarga TXK va ularni ta'mirlash ishlarining tashkil etilishi tartiblari va texnologiyalari avtomobilsoz kompaniyalar tomonidan tayyorlangan maxsus texnik-texnologik hujjatlar asosida olib boriladi. Har bir kompaniya turli rusumdagi o'zi chiqargan avtomobillarga TXK va ta'mirlash ishlarini belgilovchi hujjatlarni o'z vaqtida tayyorlab, avvalo, avtomobillar bilan savdo qiluvchi va xizmat ko'rsatuvchi dilerlarga yetqazib beradi, ayrimlarini esa har bir sotilgan avtomobillarga qo'shib xaridorga beradi. Bu hujjatlarning asosiylari quyidagilardir:

- avtomobillardan foydalanish qoidalari;
- servis daftarchasi;
- avtomobildan foydalanish to'g'risida qo'llanma;

- avtomobilga TX ko'rsatish va ta'mirlash to'g'risidagi qo'llanma;
- kafolatli xizmat to'g'risidagi nizom;
- TXK va ta'mirlash ishlarini bajarishga texnologik xaritalar va h.k.

Hujjatlar avtomobillar sotiladigan mamlakatlar hududlar tilida yozilishi shart. Ko'rsatilgan hujjatlarga tayanib har bir mamlakat o'z davlat qonunchiligidan kelib chiqib avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish va ularni tamirlash qoidasini yoki nizomini tasdiqlaydi.

Avtokompaniyalarning va shuningdek davlatlar tomonidan tasdiqlangan hujjatlari sohada yagona texnik siyosat o'rnatish, TXK va ta'mirlash tizimiga uning tashkil etilishiga zarur talablar qo'yilish imkoniyatlarini yaratadi. Hujjatlarda avtomobillar egalari, avtomobilsozlik kompaniyalari va xizmat ko'rsatuvchi korxonalarining o'zaro munosabatlari belgilanadi va shuningdek, avtomobillarning ishonchli va xavfsiz ishlashlarining ta'mirlovchi TXK va ta'mirlashning turlari va meyorlari keltiriladi.

Avtomobillarga TX ko'rsatish va ularni ta'mirlash tizimi, ya'ni avtomobillarning ishonchli, samarali va xavfsiz ishlashlarini ta'minlovchi nizomlar, dasturlar, TXK va ta'mirlash meyorlari majmui ma'lum bir strategiyaga asoslangan bo'ladi.

3. Ishni bajarish joyi.

Qarshi shahar Qashqadaryo avtoyo'l qurish-ta'mirlash unitar korxonasi avtomobillarga servis xizmat ko'rsatish korxonasi.

4. Ishni bajarish tartibi.

Qarshi shahar FORTEX korxonasi avtomobillarga servis xizmat ko'rsatish korxonasining texnik-texnologik va ishlab chiqarish hujjatlari bilan tanishish, ro'yxatini tuzish. Xulosalar chiqarish

5 - laboratoriya ishi bo'yicha hisobot. Avtoservis korxonalarining texnologik hujjatlari

Talaba: _____
 Guruh: _____
 Rahbar: _____
 Ishni bajarish sanasi:_____

1. Avtoservis xizmatini xuquqiy va meyoriy ta'minlovchi hujjatlar.

2. Davlat qonunlari va standartlari.

3. Avtomobillarni qabul qilishda to'ldiriladigan hujjatlar.

4. Avtomobillarni qaytarishda to'ldiriladigan hujjatlar.

Yuritilayotgan hujjatlar bo'yicha xulosa va takliflar:

Talaba _____

Rahbar _____

6 - laboratoriya ishi

GM-UZBEKISTAN KOMPANIYASINING DILER TARMOG'IDA TEXNIK SERVISNI TASHKIL ETISH

1. Ishdan maqsad.

O'zbekiston Respublikasida ekspluatatsiya qilinayotgan zamonaviy avtomobillar servisi reglamentini o'rganish.

2. Umumiy ma'lumotlar.

Avtomobillarni samarali ekspluatatsiya qilishda servis xizmatini tashkil etishning ahamiyati kattadir.

Avtomobillarga servis xizmat ko'rsatish (SXX) bo'yicha ularni ishlab chiqaruvchi zavod va kompaniyalar o'z tavsiyasiyanomalarini ishlab chiqqan. Ushbu tavsiyalar avtomobil, agregat va detallarning resurslari asosida, birinchi navbatda kam resursli detallarni e'tiborga olgan holda tayyorlanadi. Tavsiyalar servis xizmat o'tkazish muddati va bajariladigan ishlar ro'yxati kabilarni o'z ichiga olgan servis kitobchasida keltiriladi.

Avtomobil ishlab chiqaruvchi korxonalarining tavsiyalarini bajarish majburiy, lekin har davlat o'zining ekspluatatsiya va iqlim sharoitidan kelib chiqib o'zgartirishlar kiritishi mumkin.

Masalan, Respublikamizda «O'zavtosanoat» O'zbekiston avtomobilsozlik korxonalarini assostiastiyasi va «O'zavtotrans» davlat akstionerlik korparastiyasi tomonidan ishlab chiqilgan «O'zbekiston Respublikasi avtomobil transporti harakat tarkibiga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash to'g'risidagi «NIZOM» da SNG davlatlarida, xorijiy davlatlarda va respublikamizda ishlab chiqarilayotgan avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash ishlarining turlari, ularning tarkibi va davri hamda ishlarni tashkil etish to'g'risidagi texnik siyosat keltirilgan.

Quyida NEKSIYA avtomobiliga davriy SXX da bajariladigan ishlar tarkibi va muddati "NIZOM" ning 8.2 jadvaliga asosan keltirilgan.

«NEKSIYA» avtomobiliga xizmat ko'rsatish davrlari va bajariladigan ishlar tarkibi

№	Xizmat ko'rsatish joyi	Avtomobilning yurgan yo'li, ming km										
		1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		Avtomobillarning ishlash davri, oylarda										
		-	6	1	1	2	3	3	4	4	5	60
				2	8	4	0	6	2	8	4	
Dvigatel												
1	Agregatlarni xarakatga keltiruvchi tasma (generator, rul kuchaytirgichi, konditioner)	N	N	N	N	N	N	A	N	N	N	N
2	Motor moyi va moy filtri	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
3	Sovutish tizimi va egiluvchan quvur o'tkazgichlar		N	N	N	A	N	N	N	A	N	N
4	Sovutish suyuqligi	N	N	N	N	A	N	N	N	A	N	N
5	Yonilg'i filtri	N	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
6	Yonilg'i filtri (yonilg'i nasosi ostidagi)	N	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
7	Yonilg'i quvur o'tkazgichlari va birikmalar			N		N		N		N		N
8	Havo tozalagich filtri		N	N	A	N	N	A	N	N	A	N
9	O't oldirish momenti			N		N		N		N		N
10	O't oldirish shami		N	A	N	A	N	A	N	A	N	A
11	O't oldirish taqsimlagichi rotori va qopqog'i			N		N		N		N		N
12	Osma jihozlar va priborlarning qotirilganligi					N				N		
13	Karterning shamollatish tizimi					N				N		
14	Taqsimlash vali tasmasi				N			A			N	
15	Yonilg'i bakini tekshirish va tozalash		N		N		N		N		N	
Kuzov, yurish qismi, transmissiya va boshqarish tizimlari												
16	Chiqarish tizimi va maxkamlanish			N		N		N		N		N
17	Katalizator			N	N	N	N	N	N	N	N	N
18	Tormoz suyuqligi	N	N	A	N	A	N	A	N	A	N	A
19	Oldingi tormoz mexanizmlari disklari va kolodkalari		N	N	N	A	N	N	N	A	N	N
20	Orqa tormoz mexanizmlari barabanlari va kolodkalar	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	A
21	To'xtab turish tormozi		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
22	Tormoz tizimi quvur o'tkazgich-lari va ularning birikmalari, tormoz		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N

	kuchaytirgichi											
23	G'ildirak gupchagi podshipniklari			N		N		N		N		N
24	Uzatmalar qutisidagi moy		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
25	Tormoz va ilashish muftasi tepkilarining erkin yo'li		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
26	Ilashish muftasi yurutmasidagi suyuqlik		N	A	N	A	N	A	N	A	N	N
27	Shassining rezbali birikmalari		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
28	Shinalar va undagi havo bosimi		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
29	G'ildiraklarning o'rnatish burchaklari	Shinalarni notekis eyilishida va avtomobilni bir tomonga tortib harakatlanishida va h.k. tekshiriladi										
30	Rul chambaragi va rul yuritmasi		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
31	Rul boshqarmasi quvur o'tkazgichlari va suyuqligi		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
32	Yarim o'q sharnirlarining himoya g'illoflari	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
33	Himoya tasmalari, qulflar, qotirish birikmalari			N		N		N		N		N
34	Eshik osmalari, qulflar, sharnirlar, kuzov detallari qistirmalari		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N

N-nazorat, texnik holatni tekshirish va aniqlash. Zarur holatlarda suyuqliklar sathini me'yoriga keltirish yoki birikmalarni tozalash, sozlash va mahkamlash.

A-almashtirish.

3. Ishni bajarish joyi.

Kafedra laboratoriya o'quv xonasi

4. Ishning mazmuni.

- 4.1. Avtomobillarga servis xizmat ko'rsatishning o'ziga xos xususiyatlari.
- 4.2. Avtomobillar ekspluatatsiyasi bo'yicha yo'riqnoma.
- 4.3. Avtomobillarga servis xizmat ko'rsatish reglamenti.

texnik servisni tashkil etish

Talaba: _____

Guruh: _____

Rahbar: _____

Ishni bajarish sanasi: _____

1. Ishdan maqsad.

3. Umumiy ma'lumot

4. «Chevrolet» avtomobili oddiy sharoitda ishlaganda servis xizmat ko'rsatish grafigi

« _____ » avtomobilining _____ km yo'l yurgandan keyingi SXX da bajarilgan ishlar natijasi

No	Xizmat ko'rsatish joyi	Bajarilgan ishlarning natijalari
	Dvigatel	
1	Agregatlarni xarakatga keltiruvchi tasma (generator, rul kuchaytirgichi, konditioner)	
2	Motor moyi va moy filtri	
3	Sovutish tizimi va egiluvchan quvuro'tkazgichlar	
4	Sovutish suyuqligi	
5	Yonilg'i filtri	
6	Yonilg'i filtri (yonilg'i nasosi ostidagi)	
7	Yonilg'i quvur o'tkazgichlari va birikmalar	
8	Havo tozalagich filtri	
9	O't oldirish momenti	
10	O't oldirish shami	
11	O't oldirish taqsimlagichi rotor va qopqog'i	
12	Osma jihozlar va priborlarning qotirilganligi	
13	Karterning shamollatish tizimi	

14	Taqsimlash vali tasmasi	
15	Yonilg'i bakini tekshirish va tozalash	
Kuzov, yurish qismi, transmissiya va boshqarish tizimlari		
16	Chiqarish tizimi va maxkamlanish	
17	Katalizator	
18	Tormoz suyuqligi	
19	Oldingi tormoz mexanizmlari disklari va kolodkalari	
20	Orqa tormoz mexanizmlari barabanlari va kolodkalar	
21	To'xtab turish tormozi	
22	Tormoz tizimi quvur o'tkazgich-lari va ularning birikmalari, tormoz kuchaytirgichi	
23	G'ildirak gupchagi podshipniklari	
24	Uzatmalar qutisidagi moy	
25	Tormoz va ilashish muftasi tepkilarining erkin yo'li	
26	Ilashish muftasi yurutmasidagi suyuqlik	
27	Shassining rezbali birikmalari	
28	Shinalar va undagi havo bosimi	
29	G'ildiraklarning o'rnatish burchaklari	
30	Rul chambaragi va rul yuritmasi	
31	Rul boshqarmasi quvur o'tkazgichlari va suyuqligi	
32	Yarim o'q sharnirlarining himoya g'illoflari	
33	Himoya tasmalari, qulflar, qotirish birikmalari	
34	Eshik osmalari, qulflar, sharnirlar, kuzov detallari qistirmalari	

Xulosa: _____

Talaba _____

Rahbar _____

7- Laboratoriya ishi

KAFOLATLI TEXNIK XIZMAT KO'RSATISH ISHLARI

I. Ishdan maqsad

Avtotransport vositalariga kafolat davrida texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash ishlarini texnologiyasini amalda o'rganish.

II. Ishning mazmuni

«GM Uzbekistan» tomonidan ishlab chiqariladigan avtomobillarning texnik holatini a'lo darajada saqlab turish maqsadida 2019 yilning 1 fevralidan etiboran kompaniya yangi avtomobillariga kafolatli xizmat kўrsatish muddatini uzaytiradi. Endi ushbu muddat 3 yil e'ki 100 000 kilometr masofani u'z ichiga oladi. Avval — 1 yil e'ki 20 000 kilometr masofani tashkil qilgan. Bu haqida kompaniya matbuot xizmati xabar berdi.

Qayd etish lozimki, uzaytirilgan kafolat muddati kompaniyaning rasmiy dilerlaridan 2019 yilning 1 fevralidan boshlab xarid qilingan avtomobillariga ta'dbiq etiladi. Kafolat muddati avtomobilning egasi bilan bo'g'liq b'ulmaydi, ya'ni ushbu davr mobaynida avtomobil egasi u'zgarса, uning yangi egasi ham ushbu kafolat huquqidan foydalana oladi.

Avtomobilдан notu'g'ri foydalaniш, авария, avtomobilning konstruktsiyasi va modifikatsiyasiga u'zgartiriш киритиш e'ki ishlab chiqaruvchi tomonidan tavсия etilmaydigan k'ushimcha ishlov beriliши e'ki jikhozlaniши tuфайли носозликлар юзага келган тақдирда kafolat davri чекланади.

Kafolat muddati davomida avtomobilning ishlab chiqaruvchi tomonidan aniqlangan nuqsони бор қисmlарини таъмирлаб бериш e'ki алмаштириш rasmiy хизmat kўrsatish марказлари tomonidan bepul амалга оширилади. Бунинг учун

эса автомобиль эгасидан автомобилнинг эксплуатацияси бўйича барча шартлар йўриқномага асосан бажарилган бўлиши талаб этилади.

2019 йилнинг 1 февралидан янги автомобилларга кафолатли хизмат кўрсатиш муддатини узайтиради. Бундан асосий мақсад эса ишлаб чиқарилаётган автомобиллар техник ҳолатини аъло даражада сақлаб туриш ва мижозлар ишончини оширишдир. Авваллари ушбу хизмат кўрсатиш бир йил ёки 20 000 километр масофани ташкил этган бўлса, янги қулайлик сабаб энди ушбу муддат 3 йилга ёки 100 000 километр масофани ўз ичига олади.

Аҳамиятлиси шуки, узайтирилган кафолат муддати компаниянинг расмий дилерларидан 2019 йилнинг 1 февралидан бошлаб харид қилинадиган автомобилларга татбиқ этилади. Кафолат муддати автомобилнинг эгаси билан боғлиқ бўлмайди, яъни ушбу давр мобайнида автомобиль эгаси ўзгарса, унинг янги эгаси ҳам ушбу кафолат ҳуқуқидан фойдалана олади.

Автомобилдан нотўғри фойдаланиш, авария, автомобилнинг конструкцияси ва модификациясига ўзгартириш киритиш, ишлаб чиқарувчи томонидан тавсия этилмайдиган қўшимча ишлов берилиши ёки жиҳозланиши туфайли носозликлар юзага келган тақдирда кафолат даври чекланади.

Бу жараёнда автомобилнинг ишлаб чиқарувчи томонидан аниқланган нуқсонни бор қисмларини таъмирлаб бериш ва алмаштиришни расмий хизмат кўрсатиш марказлари бепул амалга ошириб беради. Бунинг учун автомобиль эгасидан автомобилнинг эксплуатацияси бўйича барча талаблар йўриқномага асосан бажарилган бўлиши шарт.

Автомобилларга кўрсатилаётган сервис хизматлар ҳисобига доир меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларни етарлича ишланмаганлиги ушбу хизматларни кўрсатувчи

субъектлар амалиётида турли муаммоларни келтириб чиқармоқда. Уларнинг асосийлари сирасига қуйидагиларни киритиш мумкин:

- автомобилларга кўрсатилаётган сервис хизматлардан олинаётган даромадларни тан олиш, ҳужжатлаштириш ва счётларда акс эттириш бир-биридан фарқ қилувчи турлича тартибларда амалга оширилмоқда;
- автомобилларга кўрсатилаётган сервис хизматларга қилинаётган харажатлар ҳисоби ва улар таннархини аниқлашда яхлитлик мавжуд эмас;
- тан олиш, ҳужжатлаштириш ва ҳисобни юритишда яхлит тартибларга асосланмаслик, мос равишда, ўтказилаётган солиқ назоратида ҳамда аудиторлик текширувларида маълум қийинчиликларга ва мунозарали ҳолатларга олиб келмоқда.

Автомобилларни сотиб олиш чоғида кўрсатиладиган хизматлар деганда уларни сотишга тайёрлаш даврида дастлабки кўриқдан ўтказиш, шикастланган, синган ёки ишламаётган деталларини алмаштириш, сервис китобчасида тегишли эслатмаларни ва тавсияларни белгилашга доир кўрсатиладиган хизматлар тушунилади. Ушбу хизматлар, одатда автомобилларни ишлаб чиқарувчи – завод ёки унинг дилерлари томонидан амалга оширилади.

Автомобилларга улардан кейинги фойдаланиш (эксплуатация қилиш) даврида кўрсатиладиган сервис хизматлар деганда улар сотилган кундан кейинги фойдаланиш (эксплуатация қилиш) даврида кўрсатиладиган сервис хизматлар тушунилади. Ушбу сервис хизматлар, ўз навбатида, қуйидаги турларга бўлинади:

- автомобилларга кўрсатиладиган кафолатли хизматлар;
- кафолатли хизмат муддатидан кейинги даврларда кўрсатиладиган сервис хизматлар.

Автомобилларга кўрсатиладиган кафолатли хизматлар деганда уларни кафолатли эксплуатация қилиш муддати ичида ишлаб чиқарувчи корхона – завод, шунингдек, кафолатли жорий ва капитал таъмирлаш муддати ичида автотеххизматларни кўрсатувчи корхона томонидан кўрсатиладиган хизматлар тушунилади.

Автомобилларга кўрсатиладиган кафолатли сервис хизматларнинг турлари, уларни амалга оширишнинг шартлари ва бошқа жиҳатлари олди-сотди, жорий ва капитал таъмирлаш тўғрисидаги шартномаларда ёки ушбу шартномаларга илова қилинадиган махсус кафолат шартларида акс эттирилади.

1-жадвал.

**Автосервис хизматларнинг таснифий гуруҳлари ва уларнинг таркибига
кирувчи ишларнинг турлари
(тавсия)**

Таснифлаш белгиси	Таснифий гуруҳлар	Гуруҳларга кирувчи айрим ишларнинг турлари
Амалга оширилаётган	Автомобилларни сотиб олиш чоғида	– сотишга тайёргарлик чоғидаги техник кўриқ;

вақтига кўра	кўрсатиладиган хизматлар	– дефекти мавжуд деталлар, қисмлар ва агрегатларни алмаштириш.
	Автомобилларга улардан кейинги фойдаланиш (эксплуатация қилиш) даврида кўрсатиладиган хизматлар	– кафолатли муддат ичида кўрсатиладиган хизматлар; – кафолат муддатидан кейинги хизматлар.
Характерига кўра	Техник мураккаб бўлмаган хизматлар	– ювиш ва тозалаш; – мой алмаштириш; – айрим эҳтиёт қисмларни алмаштириш; – жорий таъмирлаш ва бошқалар.
	Техник мураккаб хизматлар	– моторни қайта териш; – капотни алмаштириш; – салонни тузаш; – сигнализация қўйиш; – газда ишлашга жиҳозлаш – юриш қисмларни алмаштириш; – бошқа позицияга ўтказиш; – ранглаш ва бошқалар.
Вақт сарфига кўра	Кўп вақт талаб қилмайдиган хизматлар	Техник мураккаб бўлмаган хизматлар
	Кўп вақт талаб қиладиган хизматлар	Техник мураккаб хизматлар
	Даромад келтирувчи хизматлар	кафолат муддатидан кейинги хизматлар
Даромад келтиришига кўра	Даромад келтирмайдиган хизматлар	*Кафолатли муддат ичида кўрсатиладиган хизматлар * кафолатли таъмирлашга берилган муддат ичида кўрсатиладиган хизматлар.
Харажатларни ким томонидан молиялаштирилишига кўра	Ишлаб чиқарувчи корхона – завод томонидан молиялаштириладиган хизматлар	Кафолатли муддат ичида кўрсатиладиган хизматлар
	“Автотеххизмат” корхонаси томонидан молиялаштириладиган хизматлар	Кафолатли таъмирлашга берилган муддат ичида кўрсатиладиган хизматлар
	Автомобиль эгаси томонидан молиялаштирилади	Кафолат муддатидан кейинги хизматлар

Автомобилларга кафолатли хизматлар, одатда, автомобилларни сотувга тайёрлаш вақтида ҳамда шартнома шартига кўра уларнинг кафолатли эксплуатация даврида (масалан, “Асака автомобиль заводи”нинг дилер корхоналари – “Автотеххизмат” хуудий АЖларда ушбу давр 1 йил ёки 20 минг километр йўл босишгача бўлган муддатда – уларнинг қайси бири олдин келганда) бепул кўрсатилади. Бунда кафолатли хизмат ўз ичига автомобилнинг деталлари, узеллари, агрегатларини алмаштириш ёки таъмирлаш ишларини олади.

Куйидаги ҳолатларда автомобилларга кафолатли хизматлар кўрсатилмайди:

- кафолатли хизмат муддати ўтиб кетгандан кейин мурожаат қилинганда;
- автомобиль конструкцияларига завод томонидан рухсат этилмайдиған ўзгартиришлар кафолат муддати даврида унинг эгаси томонидан мустақил киритилганда;
- автомобиль аварияга учраганда;
- автомобилнинг бўёғи эксплуатация даврида тош тегиши сабабли кўчганда;
- эксплуатация натижасида автомобиль агрегатлари, қисмлари, баллонларининг эскириши ва бошқалар.

Кафолатли хизматлар муддатидан кейинги хизматлар деганда, автомобилларга кафолат муддатидан кейинги фойдаланиш даврларида кўрсатиладиган хизматлар тушунилади. Ушбу хизматлар ўз ичига жорий (майда) ва капитал таъмирлаш ишларини олади.

Автомобилларга кўрсатиладиган сервис хизматларни уларнинг характерига кўра ва вақт сарфига кўра таснифлаш ҳам ўта муҳимдир.

Характерига кўра автомобилларга кўрсатиладиган хизматларни куйидаги турларга ажратиш мумкин:

- техник мураккаб бўлмаған хизматлар;
- техник мураккаб хизматлар.

Автомобилларга кўрсатиладиган техник мураккаб бўлмаған хизматлар сирасига куйидагилар киради:

- ювиш ва тозалаш;
- мой алмаштириш;
- айрим эҳтиёт қисмларни алмаштириш;
- жорий таъмирлаш ва бошқалар.

Автомобилларга кўрсатиладиган куйидаги хизматлар техник мураккаб хизматлар сирасига киради:

- моторни қайта териш;
- капотни алмаштириш;
- салонни тузаш;
- сигнализация қўйиш;

- газда ишлашга жиҳозлаш;
- юриш қисмларни алмаштириш;
- бошқа позицияга ўтказиш;
- ранглаш ва бошқалар.

Автомобилларга кўрсатиладиган сервис хизматларни характери сарфига кўра юқоридаги гуруҳларга ва иш турларига ажратилишининг бухгалтерия ҳисобини юритишдаги аҳамияти улар учун тегишли бошланғич ҳужжатлар шакл ва мазмунини белгилашда, чунончи, таннарх калькуляция карточкалари, кўрсатилган хизматлар тўғрисидаги далолатномаларнинг яхлит намунавий шакллари белгилашда ёрқин намоён бўлади.

Вақт сарфига кўра, автомобилларга кўрсатиладиган сервис хизматларни вақтни кўп талаб қиладиган ва вақтни кўп талаб қилмайдиган хизмат турларига ажратиш мумкин. Одатда, техник мураккаб бўлган хизматлар вақтни кўп талаб қилувчи, техник мураккаб бўлмаган хизматлар аксинча хизматлар ҳисобланади.

Автомобилларга кўрсатиладиган сервис хизматларни вақт сарфига кўра юқоридаги гуруҳларга ажратилишининг бухгалтерия ҳисобини юритишдаги аҳамияти сервис хизматлар бўйича уларнинг тугалланган ва тугалланмаган қисмларини қилинган харажатлар асосида тегишли счётларда акс эттиришда ёрқин намоён бўлади.

Автомобилларга кўрсатиладиган сервис хизматларни даромад келтиришига кўра ҳам таснифлаш ўта муҳимдир. Ушбу белгисига кўра автомобилларга кўрсатиладиган сервис хизматларни қуйидаги гуруҳларга ажратиш мумкин:

- даромад келтирмайдиган сервис хизматлар;
- даромад келтирадиган сервис хизматлар.

Даромад келтирмайдиган сервис хизматлар деганда, уларни кўрсатувчи субъектларга қўшимча даромад келтирмайдиган сервис хизматлар тушунилади. Бундай хизматлар одатда, автомобилларга сотиш чоғида ҳамда кафолатли эксплуатация қилиш муддатида кўрсатиладиган кафолатли хизматлар ҳисобланади. Ушбу хизматлар учун қўшимча ҳақ олинмайди, уларга автодилерлар томонидан қилинган сарф харажатлар автомобилларни ишлаб чиқувчи – корхона – завод томонидан қопланади. Даромад келтирмайдиган сервис хизматларга “Автотеххизмат” АЖ томонидан кўрсатилган кафолатли таъмирлаш муддатларида қайта таъмирлаш ишлари ҳам киради. Ушбу кафолатли таъмирлаш ишлари ҳам автотеххизматларини кўрсатувчи корхоналар томонидан бепул амалга оширилади, уларга қилинган сарфлар шу корхонанинг ўзи томонидан қопланади.

Даромад келтирадиган сервис хизматлар деганда, уларни кўрсатувчи субъектларга даромад келтирадиган сервис хизматлар тушунилади. Бундай хизматлар турига автомобилларга сотиш чоғида ҳамда кафолатли эксплуатация қилиш муддатидан кейин автомобиль эгалари маблағлари эвазига амалга ошириладиган жорий (майда) ва капитал таъмирлашга доир сервис хизматлар киради. Автотеххизмат корхоналари томонидан амалга ошириладиган ҳам жорий (майда), ҳам капитал таъмирлашга доир сервис хизматлар уларда асосий фаолиятнинг бир тури ҳисобланади. Бу фаолият, бир томондан даромад

келтиради, иккинчи томондан, унга маълум сарф-харажатлар қилинади. Олинган даромадлар сервис хизматлардан олинган даромадлар, уларга қилинган сарфлар эса сервис хизматлар таннархи бўлиб ҳисобланади.

Автомобилларга кўрсатиладиган сервис хизматларда уларга қилинган сарф-харажатларни ким томонидан молиялаштириладилиги ўта муҳимдир.

Ким томонидан молиялаштирилишига кўра автомобилларга кўрсатиладиган сервис хизматларни қуйидаги гуруҳларга ажратиш мумкин:

- ишлаб чиқарувчи корхона- завод томонидан молиялаштириладиган хизматлар;
- “Автотеххизмат” корхонаси томонидан молиялаштириладиган хизматлар;
- автомобиль эгаси томонидан молиялаштириладиган хизматлар.

TXKS va ATV ishlab chiqaruvchi korxonalararo tuzilgan shartnoma mazmuni bilan tanishish.

Kafolat davrida bajariladigan ishlar turini o'rganish.

Kafolat davrida vujudga keladigan nuqsonlar ro'yxatini tuzish.

“Reklamatsiya blyuten”ni va “Draf” hisobot shaklini to'ldirishni o'rganish.

III. Umumiy ma'lumot:

Kafolat davrining ahamiyati shundaki, bu davrda avtomobil bozordagi o'z o'rnini va mavqeyini egallaydi.

7-Laboratoriya ishi bo'yicha hisobot Kafolatli texnik xizmat ko'rsatish ishlari

1. Ishdan maqsad. _____

2. Laboratoriya ishini o'tkazish joyi _____ Sanasi _____

3. Umumiy ma'lumotlar. _____

4. Kafolatli xizmat ko'rsatish bo'yicha TXKS va ATV ishlab chiqaruvchi zavodlararo tuzilgan shartnoma mazmuni. _____

5. _____ rusumli davlat belgisi _____
avtomobil bo'yicha kafolat davrida vujudga kelgan nuqsonlar
tahlili. _____

6. “Reklamatsiya blyuteni” va “Draf” hisobotini to’ldirilgan shakli (1 ilovada) joylashtirilgan.

7. Kafolatli xizmat ko’rsatish ustaxonasi (post)ni jihozlari rejasi (2 ilova)

Xulosa.

Foydalaniladigan asosiy darsliklar va o‘quv qo‘llanmalar ro‘yxati

Asosiy

1. Avtomobillar texnik ekspluatatsiyasi. O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi avtotransport oliy o‘quv yurtlari talabalari uchun darslik sifatida tavsiya etgan. Prof. Sidiqnazarov Q.M. umumiy tahriri ostida, Toshkent “VORIS-NASHRIYOT”, 2008. - 560 b.
2. Avtomobillar servisi asoslari. Darslik, Xamrakulov O., Nazarqulov Y.P., Magdiyev SH.P., Kadirshayev T. Toshkent, «Fan» nashriyoti, 2007 . -176 b.
3. Avtotransport vositalari servisi. Servis korxonalarini texnologik jihozlash. M.A.Ikromov va boshqalar. Toshkent: TAYI, “Rizayev X. XK” 2014. -160 b.

Qo‘shimcha

1. Avtotransport vositalari servisi. M.A.Ikromov va boshqalar, Toshkent: A.Navoiy kut. 2010. - 266 b.
2. Texnicheskaya ekspluatatsiya avtomobiley. Uchebnik dlya Vuzov. Pod red. prof. YE.S.Kuznetsova. M:Nauka, 2001 g.
Z. Sidiqnazarov K.M., Qodirshoyev T., Magdiyev SH.P. Avtomobillar servisi axborotnomasi. Toshkent.: “Voris-Nashriyot”, 2011. - 496 b.
4. Volgin V.V. AVTOBIZNES. Texnika, servis, zapchasti. V 2-x tomax.-M; Izdatelsko-knigotorgoviy sentr «Marketing», 2003 . - 848s.

